

KAREL HYNEK MÁCHA

KORESPONDENCE MÁCHOVA¹

I.

(Neznámé dívce, bez data, r. 1832-1833)

S touhy plným srdcem vstoupil jsem do světa, v naději, že zlaté sny prvního svého mládectví v něm uskutečněny naleznou, byl bych jej celý v náručí obejmul; ale běda, záhy se opona strhla, a já spatřil, že jsem zklamán... Chtěl jsem květinu utrhnouti na nivě lunojasné, ale jako ledochladná slza skropila rosa noční žžoucí ruku mou; – skloniv se k růži, obdivuji krásu její, spatřil jsem ji z hrobu vykvítati; hledal jsem lidi, lidi, jak se ve snách mých jeví, a zočil jsem prázdne larvy, bez srdce na mne se ušklebující, slovem, chtěje obejmouti ráj, přitisknul jsem pouze chladnou zem na svá láskyplná, rozčilená prsa... Oplakával jsem sny ztracené; jen červánkové večerního nebe, jen stříbrotoká Vltava, jen tmavé stíny vlastenských hájů souhlasily se mnou, žal můj znajíce; lidé však mne vytržencem nazývali... Tak se světem v rozepři, se zničeným srdcem, nepoznán od nikoho, samotný jsem žil v hluku světa, nemilován od žádného a nic nemiluje jako vyhnanec, jenž na pustou se ukryl skálu, jejížto neprohledná noc černým závojem ho zahaluje ... Tu Vy ste mi vzešla co dennice žžoucí nad tmavými valy mořskými, a první záře prodrala se mou temnou pustou bezživotnou nocí... Nejbláží sny mládectví mého vracely se nazpět, s láskou vroucí obejmul jsem opět nalezený ideál svého života. Ve Vás zočil jsem vidinu svou v tělesné skutečnosti... A nyní se opovažuji Vám zjeviti, co v každém dechu mém se opětuje, čím zraky mé zahořují, a co usta má ostýchají se vyřknouti... že Vás miluji! tak vroucně miluji, jakž nikdo na světě ještě nemiloval! Neboť odvrácen od světa, jakož já jsem, jedině k Vám hledím, jedině Vás milovati mohu!...

¹ Převzato z: Mácha K. H., *Dílo Karla Hynka Máchy*, Praha 1929 (redakčně upraveno).

II.

(Neznámé dívce, bez data r. 1832-1833)

... Ledva vzešla již opět mi zacházíte? – nadáť jsem se toho, a protož jsem i v tušeném blahu svém vždy byl smutný; viděl jsem, že jediná hvězda tato není mojí hvězdou, a že jen proto mně na okamžení zasvítla, aby bolestné toužení po záři její jen ještě bolestněji mne rozčílilo ...

III.

(Příteli Janu Benešovi, bez data, 2. polovina 1832-1833)

Beneši!!

Vy se na mne horšíte zkrze mé řeči, ba i tenkrát zkrze ten Trauršpíl a. t. d. – Beneši, to jest ta nemoc moje, to jsou vykřiknutí mého nejstrašnější bolestí sevřeného ducha, a kdyby jste ve mně patřil, splakal by jste a ne horšil se nade mnou; – myslíte, kdy mnějiní o tom mluvili a já se smál, že se to stalo libostí, – – – Mephisto se také směje – – ne světu, jak se myslí – – ale svému v sobě trápení – a. t. d. Ne že to piši, abych se ospravedlnil, odstup to ode mně, ale skrze vás, aby jste poznal, že – – Zachovejte, dejž Bůh, (budeli možná!!!!!!) váš mír, a co máte, já nemám co ztratiti, ani čeho se obávati, léč neslavné smrti, ačkoliv jsem říci mohl:

„Až vzejde záře dne růžového

Zbarví jen křížek náhrobku mého;

A to samé slunce až za hory zajde,

O mně Seleny pověsti nenajde.“

Myslíte, že jsem se domníval, že mně budete milovati, až se seznámíme? – O ne! – – Jestli že jste se ke mně klonil, jak se zdálo, tak jsem věděl, že to přichází ze srdce jinocha, který by celý obejmul svět; – skloně však se, chtěje utrhnutí růži, zhledne že z hrobu vykvětá, – bez obrazu – hledá ráj v prachu, i nalezne prach – chce obejmouti člověka a obejmě – – larvu. Tak se mně dalo. – – A to jest největší trápení ducha, že hledám to, o čem vím, že to není. Hledám přítele věda že mne žádný milovati nemůže, a. t. d. a. t. d. Abyjste byl přesvědčen, že nebudete v stavu se mnou býti, ukáží vám můj svět: – – Noční tmou neprohlednou plížíme se mezi hroby, v kolo bloudí přístrachy noční, nad námi pomíšený hluk, my sami nejstrašlivější

larvy. Mnoho, ačkoli nejhlubší tma, chodí jich otevřenýma očima, mezi nimi i já. Mnoho jich volá: „vidím“ a nevidějí nežli tmu. – – Maně jednou opět rozevru oči, zasvítí blesk, o němž se říci může byl i bude, nikdy však on jest; – co jsem v jeho strašném zábřesku spatřil, nelze slovy vyříci; – ačkoliv uleknutý i hned oči jsem zavřel, strašný obraz vzal jsem s sebou v opětovanou noc a ustrašená zimniční obrazotvornost moje doplnila hrůzy jeho. – To můj svět. – Tím světem bloudím, Ten svět mám milovati? – A předce. – – – – Však, to nejste v stavu pochopiti, a žádný . A co jsem viděl tenkrát, nechtěje duch můj si předříkává i sám sebe trápí; nevěda co činí, – volá to k sobě, čeho se hrozí –, a. t. d. Mohl bych i chtěl bych ještě mnoho říci, však již více, nežli dost, – aby jste poznal, co jsem Vám chtěl vysvětliti; že pro sebe, jak se zdá, nejsme. – Vy jste člověk! – já jsem – – – – člověk, – vy jdete zemí, má cesta vede peklem. – Kdo půjde se mnou – –. Každé století snad jen jednoho nalezne takového nešťastníka, jako já, kdyby jich bylo více, nebyl by Bůh. – – Kdo nezná živobyті mé, nerozuměl by mně ani tenkrát, kdyby ve mně nahlédl Však dost. – Mějte se dobře.

IV.

(Úryvek z dopisu Ed. Hindlovi asi z podzimu 1832)

Dnes jsem měl podivný sen; zdá se mi že je toho příčinou čtení Lorda Byrona, Mickiewicze, a zříceniny Bezděžské. Bůh Vás chraň takových snů; jedinký účinkuje snad na celé živobyті. – – – Než se den s nocí sejde, půjdu na Vyšehrad – – – a až se líp rozjasní, a mlhy a páry pominou, půjdu na bílou horu, – podívati se od tamtud na středohoří – – –

V.

(Počátkem roku 1833)

Z Prahy.

Pánu, pánu Eduardovi Hindlovi do Kláštera.

Eduarde!

Vaši neznámí přátelé Vás pozdravují, u. p. Beneš a. t. d. též rodičové moji; i Vallé –

Kdyby jste byl v Praze!!

Teď já.

Słuchałem, że teraz jeszcze mieszkasz u M. p. ojca twego, że niebyłeś we Wídnu, i dla tego pisze do ciebie. Częścokroć byłem u Was, mniemałem, że przyjechałeś do Prahy i że bedziesz

w domu, – – niebyłeś. – Oczekuje pisanie przez ciebie; idzie do Waś, zdumiałem się, że będzieś pisał do domu, – niepisałeś. –Dla czego? – –

Widziałeś Waleczow? – Pisaj, jak sie teraz tobie podoba. Pisaj zapewnie, i prędko, proszę.
– Prędko tyłko? – pisaj zaraz a jeszcze prędczej pisanie twoje oczekuję
twój

Karel Hynek M.

BALÁDA.

1.

Pokraj skály jinoch sedí,
V jeho rukou harfa dřímá;
Prvním jítrem v dálku hledí,
Vyskočí, i takto hřímá.

2.

„Pohřbi harfu hloubí černá!
Pevný meč mi v pravou ruku,
Vzhůru za mnou mládež věrná.
Skončíme ať vlasti muku!!!“

3.

Letí harfa mezi skály,
Posledně zavzdechne sobě,
„Dobrou noc“ zdól struny vály,
Na svého co pěvce hrobě.

4.

„Bílá horo! bílá horo!
Odstři příkrov, jenž tě kryje,
Jitro tvé již svítá skoro,
Naše krev tvou vinu zmýje!“

5.

„Sněžka zdvívá čelo jasné,

Krakonošů lampa plane;! –
Krvavé až zoře tíha sne,
Zlaté Cechů slunce vstane;.,;

6.

V okruh vlasti zavzní plesy,
Hučí jitrem řeky zdmuté,
České zavzní v kolo lesy,
I za lesy zvony duté. –

Pište mi co o tom myslíte. –

P. Scr.

Škoda, že teď nejste v Praze. – Teď by jste měl příležitost Polské řeči se učit; jest zde velmi mnoho Poláků. Křinecký, Palembórg, a. t. d. – Já co umím, naučil jsem se až podtud' od P. Baróna Láryše, který od zahynutí Polska v Praze se zdržuje. – I kněh k čtení tady mám ... hojnost... Dříve ... p ... nebyly k d ...

VI.

(Zlomky dopisu Ed. Hindlovi z konce února a začátku března 1833)

– pospíchali domů, že o půl šesté již jsme zase byli v Praze u sv. Mikuláše.

28ho [února] Dnes mám velkou chuť, Vám dvě znělky, které jsem jako na dobrou noc jedné dívce napsal, opsati, z těch nejlépe poznáte jak to se mnou vyhlíží. Tu jsou, místo dvě ale jsou tři.

[„Vzešel máj;“ – pak: „Ještě jednou v mladosti mé kraje“ atd. – „V hloubi citu kde mám slova vzítí...“]

V Březnu 1833. Hrome a Pluto! – to je to dlouhé psaní?! – –! – Ed[uarde!] [píšete mi,] že jste zříceninou; to jest lež, kdo říci může, já jsem [zříceninou, musel jindy pevným hradem bývati. Já jsem] pevná věž; ale běda mi zase – beze všeho světla... že se blíží k poslední čtvrti: nemejte se!! – posl ... Quiquereza hrob Elegii, a vypijeme za jeho zdraví s ... pochyby v kometě, která všecko co mokrého jest,... Až se doptám na ty chirurgické knihy, budu Vám to... mívá. – Já doufám, že své slovo v dlouhém psaní př... to jest 12tého jsem

psaní Vaše teprv obdržel, a i dnes... poznamenání. – Jestli pak o svátcích již bude zeleno? [Já toužím po] kraji, až mílo! –! No – – mějte se dobře; mnoho... [dlou]hé psaní dozajista!! – – –
Váš

Karel...

Ještě kousek místa prázdného, musím ještě něco... až přijdu, vždycky u večer; a až půjdu na zp ... ji navštíviti; – Mám sice jiti do Žebráka, bu... tam hráti Grabingerovou roly, totiž Sosnomíl[a]... Psátí Vám již budu sotva před – – však co ... až pujdu; pak „sit mihi terra levis a... Housec – Bezdězí! – a pak Klášteru a pak... v tom ženského pohlaví; – a Vám na blízku; u... všickni známí a i někteří neznámí.

VII.

(J. K. Tylovi, redaktoru „Květů Českých“, asi z konce března nebo začátku dubna 1834)

Nta. Pane!

Prosím Vás, opravte co chybeno a vzdělejte podle chuti Vaší; mně to nemožno, jižť půlnoc. – Rukopis mi zachovejte, aneb dejte mi vytisknouti jeden arch, třeba na černém papíru. Buďte s Bohem; – Vás pohřeším často v těchto osmi dnech. Buďte zdrav. Mou poklonu, prosím neopomíňte vyříditi slečince Leni! Prosím!

HM.

VIII.

(List Loře, asi z konce března nebo začátku dubna 1834)

... Pocestuju předce, a sice dříve nežli jsem myslel, tak že mi času nezbude k rozloučení. Nebylo by toho také potřebí, neboť jsem Vám již v neděli dal s Bohem, na vždy a činím to tímto listem také písemně. Buďte zdráva. Přesvědčen jsem, že mne snadno pohřešíte i že budete vědět jak se vyrážet. Cestuju ven, daleko, daleko na venek k svým známým, blíže k onomu místu, kde přítel můj (Beneš) – ve věčném snu odpočívá i žel můj se mnou cítiti nemůže. Chci navštíviti hrob jeho, jest mi svatý, světlejší nežli oltář mé idey; pročež chci očistěn, bez nenávisti k němu přikročiti. Buďte tedy zdráva, i odpusťte mi v srdci svém, jestli jsem Vám kdy ublížil, jakož i já odpouštím Vám, co jste mi učinila. Snad se na hrobě jeho naučím Vás nemilovati, zapomenuti na Vás i povrhnutí světem, jenž mi vše odňal, i každou radost mou zničil, dříve nežli jsem jí byl užil. Snad na hrobě jeho se naučím pokojně umříti a s ním ve chladném lůnu země sníti o ztracených rájích, o nichž jsme snívali spolu, doufajíce,

že na zemi takových nalezneme. Buďte zdráva. Já Vás vroucně miloval, a běda mně, že Vás ještě miluj u.

IX.

Z Budějovice. Pánu a Panu Máchovi, krupaři na dobytčím trhu vedle kamenného stolu
číslo C. 551/2 v Praze.

Z České Budějovice 6 tého [srpna 1834].

Já jsem v Budějovici, a mám se dobře. Krásný panský pokoj na nocleh, k večěři zvěřinu, ale – pomoz Bůh penězům. Mimo nadání našel jsem zde mnoho známých panů Theologů, a prošel jsem s nimi v mém podivném obleku město, všecko na nás otvíralo oči i usta, prošli jsme Seminář a Seminářskou zahradu, obzvláště mně přijal pan Mácha, co jím to psaní odevzdá, žádám aby i oni ho, tak jak on mě, přijali. Dovedou ho k panu Novákovi, co u něho bude dělati, to nevím. Lori že pozdravuji, jsou tak dobří a dají jí to psaní přečíst.

S bohem. v Jejich upřímný syn

Hynek Mácha.

Toho pana budou bez toho znát, co jím to psaní odevzdá, byl tam před dvěma lety u nás u feriích, jmenuje se jak já, Mácha. Ať si u nás chválí; prosím za to.

X.

DOPIS JANA KERBRA [z 28. listopadu 1834].

Milý příteli!

Známo Vám bylo mé nejvroucnější přání po dosáhnutí cíle svého na Akademii navštívit vlast svou milou, ale osud můj jemuž se bohužel podrobiti musím tomu jinače chtěl, neb podstoupiv dne 20 Listopadu druhou skoušku přísnou (první jsem dne 23 předešel. měsíce přestál) byl jsem dne 28 Listopadu zu Graf Wallmoden-Gimborn Cuirassier Regimente No 6 nach Gross-Topolčzan in Ungarn (nemejlími se) Neutraer Comitats odevzdán a musím brzy k svému Regimentu odjeti. S jak těžkým srdcem Vídeň opouštím nemohu Vám vypsati, ne snad že bych jí byl sobě zamiloval ale že mé vroucí přání a srdečná žádost milé své přátelé po dlouhém rozdělení zase spatřiti zničená jest. Ale což plátno ve okolnostech svých osudu vzdorovati nemohu, jen to mě ve smutku mém veselejšího činí že jdu tam, kde se Kolarem sebrané Národní slovanské písně po hájích, po ourodných vinohradech rozlehají, i kojím se

sladkou nadějí že tam zástoju dosti naleznu kteří mě zatímni strátu vlasti milé vynahraditi vstavu budou ano doufám pevně, že i Vy přátele drahy, na mě nezapomenete a mě často dle možnosti Vaší listami poctíte a způsobem tím do Vašeho prostředku včarujete. Zvláště si vyprosím na počátek od všech Vás jenž se v Praze zdržujete jedno psaní na způsob Všeličehochuti kde mě jedenkaždy své okolnosti a dle libosti, co by mě ve vzdálenosti od Vás baviti mohlo, zaznamenati ráčí, začez já Vám vděčným seznámiv se ve krajině kde se můj Regiment zdržuje, se prokázati neopominu. Regiment jemuž odevzdán jsem jest moravský, jež i krajinu, kde se zdržuje jedenkaždy schvaluje a štěstí mi přeje že jsem k tomu Regimentu se dostal.

Pozdravujte drahý příteli Vaše rodiče, Zappa, Svobodu, Kudrnu, Sýkoru, Machka, Adama, Fritsche, Boneta, Vlasáka, Hindla, Rišlanka, Štulce, Havlíka, Strohbacha, KRAFT, Quadráta, Lhotu, Simence, Babku, Svobodu Vám naproti bydlícího, Ryvu a mnoho jiných známých.

Pan Müller, Ulm a Tomek pozdravují Vás a pana Strohbacha.

Vím, že sem tam chyby v jakém koliv ohledu peru memu uklouzly ale nadějí se přátelského odpuštění se slibem tím se všemožné vynasnažiti jich se budoucně vystříhati.

Mějte se všickni dobře a pomněte často na Vás i Vlast vroucně milujícího

Jana Kerbera.

Ve Vídni dne 28 Listopadu. [1834]

Nápis:

Johann Kerber approbirter Wundarzt u. Geburtshelfer, Feldarzt des k. k. Graf Wallmoden-Gimborn Cuirassier Regimentes No. 6. zu Gross-Topolčzan in Ungarn Neutraer Co-mitats.

Kterou cestu psaní Vaše vzíti musí, snadně se dozvíte.

Mějte se dobře a nezapomínejte na mě, můj odchod z Vídne jest: Omnia mea mecum porto t. j. nemám nic.

XI.

(Janu Máchovi, theologu v Čes. Budějovicích, 10. března 1835)

Milý Mácho!

Chtěl jsem napsati příteli, ale slovo přítel v cele psaní jest mi příliš malicherné, než abych Tebe ním měl pojmenovati, jenž mi daleko nad tak jmenovaného přítele milejší jseš; viděli jsme se, pravda, teprve třikráte v celém živobyті, ale již ponejprv jsme se, aspoň od mé strany, měli nesmírně rádi. Já Tě (saltus plus quam lyricus) ještě ustavičně vidím s tím uzlem švestek

putovati s námi na Helfenburg; kdyby to raději již zase bylo. Jakkak je teď asi smutno v Budějovicích? –Teď teprva vidím, že jsem ještě nenapsal den, kdy to píše; tehdy dne 10tého března 1835. Teď asi řekneš, tak pozdě píše; měl psát v roce 1834. Inu, „gravamina homuncolorum“, jak říkáváme, já od těch čas mnoho jiného dokázal. 1. Vystoupil jsem (to se rozumí všecko pro oslavu jména našeho) třikráte na zdejším pražském stavovském divadle českém jakožto herec z ochoty; 2. prohejřil jsem množství peněz a zdraví v letošním nesmírném masopustě atd.; co se ostatního dotýče pozdějšího času, nemůže býti život Tvůj seminářský jednotvárnější nade můj postní; jedině že se tou nadějí kojím, že po svátcích ještě dvě reduty budou dávány v stavení stavovského divadla. O svátcích vyjdeme si, já, p. Strobach a Kudrna a mnoho jiných študentů, do Čech, a budeme se toulati po Boleslavském kraji. Kdyby nebylo do Budějovic 17 mil, kdo ví, co by se nestalo. Však těším se tím, že se o prázdninách opět a na delší čas shledáme, prozatím zastupij chatrný list tento živé slovo; já se velice těším, že přijdeš do Prahy, jakož i já že Tě v lůně Tvé rodiny (kterou jsem, jako Tebe, hned při prvním shledání velice zamiloval), při mé nejprvnější delší cestě do Cech uhlídám. Pozdravuj ode mne Tvého pána otce, bratra, p. matku atd.

Až potud šlo psaní od desátého března; a nyní jsem měl na couvert psát, kam náleží. To byla ale ta obtížnost. „Hic haeret aqua!“ zvolal jsem. Neb na koho jsem měl psát? Zdali jest ještě v theologii? To byla pro mne otázka, ač Tobě podivná, nic méně nežli s ano k odpověděni; neb až posud mi přichází, jako by jsi nemohl v theologii zůstat. Poněvadž mne ale neznámý onen pán, po kterém jsi mi o list zkázal a mne pozdravovati dal, ujistil, že ještě v semináři jseš, a (co mne více těší) velmi dobře vyhlížíš, tak Ti ten dříve psaný list odesílám. Mám prý ti zaslati adresse na mne! Tak jsi buď již zapomněl, co a kde jsem a kam psaní poslati máš, ačkoliv jsem Ti to již dávno řekl; aneb Ti to sloužilo za výmluvu Tvé lenivosti, žes mi dříve nepsal. Nepochybně, že to poslední, sice, když jsi mi po tom pánovi zkázati mohl, byl by on jistě také tak dobrý byl a psaní mi od Tebe odevzдал a doručil. Teď ale máš všecko a piš a punktum. Kudrna a Strobach Tě pozdravují a Ty ode mne i od nich pozdravuj p. Blatenského, a řekni mu, že jsme byli v rodiném jeho městě. Jak jsme se s Vodňanskými študenty při navracování do Prahy chybili, beztoho sám nejlépe víš. Teď buď s Bohem a hodně zdráv. Tvůj

Hynek Mácha, posluchač práv v třetím roku, bytem na Dobyččím trhu, domovní číslo 551/2.

XII.

DOPIS EDUARDA HINDLA.

18tého Března [1835]

Hynku!

Dnes, na můj sváteční den, chtěl jsem na pannu vlezti, a byl jsem na babě. By jste si však nemyslel, že jsem na můj svátek na hlavu upadl, neb d Evan Euos! slavil, musím Vám to vyjádřiti. Jam stat, jam trepidat by neměl aniž mou pannou, aniž mou babou co činiti. Chtěl jsem totiž jíti na Troska – které, jak na jich vyobrazení vidět, z dvouch tvrzí – panna a baba jmenovaných pozůstávají.

Místo Trosek šel jsem ale na jednu vysokou a prostrannou horu, mladému Boleslavu na blízku, baba jmenovanou. Bez dalekohledu uzříte z ni mladého Boleslava, Kosmonosy, Hradišť, Klášter, Housku, zbořeniny: Bezděžskou, Pernšteinskou, Michaloviczkou, Zviřeticzkou, Valečovskou, Troska, a mnohá jiná místa. S dalekohledem Bůh ví co. Litoměřické věže prý mají z té hory být vidět. Těšil jsem se, že z ni hrad Kloppaj (Hanzburek) uvidím, však selhalo mi. Kdyby jste si mohl nějaký dalekohled zaopatřit, ten by nám zde byl velmi potřebný. Já zde žádný nemám. Jeden dalekohled se od mého otce jeden študent vypůjčil a ztratil jej, a druhý dalekohled jsem já skazil, a tak zde není žádný.

Přijdeli sem Kudrna a ten 3ti, bude mi to miły. „V cizině by byli neradi“ – zdaliž já jsem zde domovem? Však o to vše by se již postaralo. Hned po přečtení toho psaní napište aspoň paar řádek, jestli, a kdy jsem přijdete, bych věděl kdy Vás čekat. Neb já jsem brzy tu brzy tam, doma sedět je mi nemožno. Ale před 4tim přijďte na každý způsob, sice by jsme se málo naběhali; a v pádu kdyby jste sem nepřišel, já bych si do Prahy pospíšil – tak jak teď s psaním pospíchám – aby jsme o svátcích – v čem by Vám kondice nepřekážela – okolo Prahy běhali. Tedy mi dozajista pište, má matka dá již psaní v neděli sama na poštu. [S] Malou skálou není nic, tam ještě všude sněh. Ale když by jsme se zde v vůkolí potoulali, šli by jsme – neb já na každý způsob teď do Prahy půjdu – buďto přes Bidčoveký neb přes Litoměřický kraj do Prahy pročež jestli je máte, od těch krajů mappy sebou vezmete. S horami ještě není nic, tam všude sněh a notná zima. Ať jen Kudrna tež sem jde, velmi rád jej budu vidět, „aby jste spořil na nás“, budu dle možnosti hledět, něco budu mít. Přijďte sem tedy celá svatá Trojice; ale v pondělí očekávám pevně psaní – a i Vás všech bych se již rád dočkal.

Pero nechce psát, a posel na psaní čeká.

Mapu a poznamenání kněh vemte sebou, a budeteli míti i perspectiv. Nepodepíšu se na to hezké psaní.

Bud'te s Bohem.

Až do mladého Boleslava jděte po sylnicy, z mladého Boleslava ale po Jizeře řece, a tak přijdete na zbořeninu Michalovickou a pak Zvířetickou (Sveretic neb Dalešic na mappě), pak k městečku k Bakovu, a odtud' za hodinu jste v Klášteře, tím si jen hodinu cesty zajdete, a za to dvě zbořeniny uvidíte.

XIII.

(Z poslední čtvrti 1835)

Z Prahy. Pánu a panu Michalovi Máchovi samomleči ve mlejně v Podoli na Jizeře.

Nejmilejší bratře!

Všickni Tě pozdravují a jsou rádi, že jsi spokojen. Pišeš, že jsi v Podoli (nepochybně v Podoli u Svijan; neb na Jizeře jest ještě jedna Podol, za Semilí;) a tam odsud' máš do Hradiště asi dvě hodiny cesty. V Hradišti, sice v Klášteře u Hradiště je p. Hindi; kdyby jsi tedy šel do Hradiště někdy, můžeš se u něho stavět, potřebuješ se jen na mladého pana Hindla ptát, tak ti o něm každý na Klášteře poví. – Když jste šli po Jizeře do Semil, tak jsi snad viděl malou skálu, a zbořený hrad Friedštejn; a když jste šli ze Semil k Turnovu, snad jste zašli na hrubou skálu? Trosky jsi viděl z daleka. – Jak se Ti líbí chodit po světě? – Neníli to lepší, něco vidět, nežli sedět doma a při tom předce dosti zkusit a nevidět nic? – Až budeš zase psát, tak piš co jsi viděl a jak se Ti to líbí. – Blízko u Hradiště jest také nějaká Podol, ale ta neleží na žádné vodě; jen aby potom tam nehledali Tebe s psáním, a nemyslili, že jsem se zmejlil v Adressu, že jsem myslil, že je tam nějaký mlejn. Co se nás dotyce, my jsme – chvála Bohu – zdraví, mimo co já teď tak trošku se zubem postonávám; proto také tak nepořádně píš. – Valé byl zdrav, juž ale zase stůně a Polda chcípl. – Piš brzo zas, a až budeš chtít tam odtud' jíti dále, tak piš v kterou stranu se obrátíš. Nezapomeň se podívat do Kláštera k Hindlovi, půjdešli do Hradiště. Nejnovější je v Praze, že zabili Arcibiskupového husárka, a že jsou Impressoři již víc než týden zavření. Kdoví co tisknou? a vojáci dostanou pr[ý] nové uniformy, Gehrocky a modré pantalony. Otec i matka a všickni známí tě ještě jednou pozdravují. S Bohem. Tvůj upřimný bratr

Hynek Mácha.

XIV.

(Z ledna 1836)

Panu Eduardu (Hindlovi)

Milý Eduarde!

Schválně jsem tak dlouho nepsal, čekaje, až Vám něco jistého budu moci psát o tom, o čem jsem hlavně psát přislíbil; teď se mi toho ale nahrulo, že nevím jestli všecko napíši, čili nic.

1. Ten žertík s p. Čelákovským nepochybně víte, k dorozumění doložím: On si dovolil k řeci Cára Mikuláše neprozřetelné poznamenání přiložit, řka: „Takové že řeci drživali před několika stoletími Tatarští Chánové k velikým knížatům Moskevským. Někdo ho udal u ruského vyslanství, a on byl od professůry i od redakcí odmrštěn; teď však opět obdržel od nejvyš. Purkrabího práci, překládání patentů; a nyní – to však ví v Cechách teprva asi 10 lidí, Vy jste ten 11tý – poslal Cár odpověď, že všecko to uražení odpouští a žádá, aby onen Professor opět své místo obdržel. – Professuru drží až posud p. Vávra, Redakcí p. Štěpánek. Včela obdržela obrázky zemřelého Světozoru, ne však co dědictví, nýbrž co Legat.

2. Můj bratr dělá na blízko Vás za samomleče, totiž v Podolském mlejně na Jizeře. Psal jsem mu, že jste tam blízko, on ale se snad ostýchal k Vám dojít.

3. As dvacíletý malíř Klimmš byl volán do Wisbaden a tam odtud půjde do Říma. – Škoda, že odešel; nepochybně se pamatujete na jeho Komposice, co byly před třemi lety ve výstavu, totiž Oberon a Erlkönig; Po odšedším viděl jsem pozůstalý obraz as 3 1/2 stěvice vysoký a 3 stěvice široký, v barvách, představující skok s Vyšehradu. Obraz ten rozpráví česky; oblek osob, krajina, stavba, obličej, kůň, všecko – všecko je České z 9tého století. Běda, že není dokonáný; nakvap před dohotovením ještě utekl mladý umělec. Na památku jsem obdržel perem od něho rejsovaný – výborný obraz. Však ho uvidíte.

4. Malířská Anekdota. Jistý malíř, jménem Friese věří v duchy hvězdní, a celý jeho život jest dle jeho víry zřízen. Předsevzal si jednou, že nepotřebuje denně více nežli 15 kr v. č; a dle toho také za celý den nepracoval více, než čím 15 kr. v. č. vydělal. Takovým hospodářstvím to tak daleko přivedl, že ve všech svých pracích musí něco míti, co my „bizzar a Karikatur“ jmenujeme, žádný obraz nemůže a nesmí bez něčeho takového z jeho rukou vyjít; u příkladu: rejsoval také s některými jinými Vám známé obrazy z historie České, a mezi těmi obrazy také – tuším „Vypuzení Avárů“, – v předu se bijí dva chlapy, a prdel jednoho z nich je Karikaturní co obličej vystíněna, pak ustrnuvše se nad jeho chudobou dali mu Házové rejsovati do

Světozoru „Štěpánský chrám ve Vídni.“ a on tam naň namaloval oblak, jakoby chlap chodě po nebi z dlouhé dýmky kouřil; – dali mu malovati „Nilpferd“, a on ustavičně v duchu přežvykuje slova Faustova z Göthe, kde mluví k přivedené s sebou netvoře: „Es sieht fast wie ein Nilpferd aus.“ vymaloval místo Nilpferd – Mephisto. Prosili ho kdo, aby něco narejšoval bez takové karykatury – nerejšuje nic. Nemá groše, a – jestli kdo u něho zamluví práci a zaplatí mu a pak vymalovanou karykatúru dá vypravití – vezme předce svůj obraz zpět, navrátí peníze a – trpí hlad. Tak mu tedy žádný nedal práci; a on si umínil, že umře hladem. Ležel v největším mrazu – (v jeho bytu nejsou žádné kamna) – na posteli již tři dny o hladu, za poslední peníze nakoupil papír, a z postele přehnutý rejšoval na papíru na zemi položeném samé postavy jaké vídáváme ve zimniěných snách. – Jak se Vám líbí?

5. Na požádání pana kněhkupce Neureitra dohotovil jsem román: „Cikáni“; censúra však jej nepropustila – neví žádný proč. Já jsem šel k p. Zimmermannovi – censorovi – a jsme spolu tak za dobré, že mi slíbil, abych se nestaral že tomu pomůžeme, a že projde – jen abych posečkal nějaký čas a zatím vydal svou báseň; – hodlám tedy „Máj“ co nejdříve dohotoviti – čísla – 1 – 2 – 3 – jsou hotova, ještě číslo čtvrté. Vy jste jej teď venku pozorněji četl, – žádám Vás – pište mi obšírně jak se Vám líbil – kde co změnití?, co se Vám zdá nejlepší? – a. t. d. – Jestli jste ho dal Svému panu otci čísti, prosím – mně bude Jeho mínění velmi vzácné! Nezapomeňte; já bych předci rád po prvé nějak hlučněji vystoupil, a proto chci opravití, co bych byl pochybil. – člověk je slabé zvíře. –

6. Hned po Vašem odchodu – neshodl jsem se v divadle – a dal jsem divadlu výhost – za lístky jsem tedy neobdržel nic –. Budeli chtějí Neureitr „Máj“ vydati – tedy mu ho přepustím, on bez toho snad bude požadovat –2 archy – jest větší ta báseň, než jsem myslil.–

Můj nynější život jest velmi – velmi smutný, obzvláště, až se uvidíme – dá Bůh brzo – dejte si ode mne vypravovat Anekdotu o nočním navštívení Vyšehradu, a uvidíme jestli dovedu humorystycky psát – aneb aspoň mluvit. Budoucí týden očekávám od Vás list, obzvláště stranu „máje“ úsudek, abych ho mohl dáti dříve p. Censorovi čísti – a – pak zaslati do Censury! sapienti sat. – Váš list, nejpozději někdy v sobotu příští týden.

Karel Hynek.

XV.

(Začátek března 1836)

Z Prahy. Panu Michalovi Máchovi. S 5 fl. stříbra. Do Podolí.

Milý bratře!

Peníze Tě v tomto psaní nepochybně nejvíce budou těšit, také je nejdříve uhlídáš: proto Ti také nejdříve o nich píši. – Tady Ti tedy rodiče posílají 5 fl. stříbra. Máš zase brzo psát – obzvláště ale musíš psát, až budeš na místě; dokonce jestli půjdeš po Labe po vodě dolů k Litoměřicům; nebo jestli bude o velkonocích příhodný čas, tedy půjdu nepochybně se Štrobachem po Labe dolů k Drážďanům. – Co mně mrzí, jest, že se tak málo ohlížíš po tom, coby předce stálo za podívanou. Až půjdeš po Jizeře, (jestli že půjdeš pořád při řece) předce budeš musit něco vidět, alespoň Zásadku, Zvířetice a. t. d. – U Hindla jsi již také mohl být, vždyť to od Vás nebude ani míle cesty. – Až s ním budeš mluvit, tedy mu řekni, že mu zkazují, proč mi tak dlouho na moje psaní neodpovídá, a že zrovna na jeho svátek to jest 18tého tohoto měsíce musím dělat zkoušku. Machulka jest již od Vánoc zase doma v Praze, u nás se však ještě nedal vidět. Všickni Tě pozdravují, a máš zase brzo psát.

S tím zůstávám Tvůj upřímný bratr

K. Hynek Mácha.

XVI.

(Ed. Hindlovi z 30. března 1836)

1836 v Březnu.

Milý Eduarde!

To jsem se na to Vaše psaní načekal! – Za pomstu _ashromáždím (dle významu svatého písma) rezavého uhlí na hlavu Vaší a odepíši Vám hned po obdržení Vašeho listu – – O Peterovi jsem slyšel co o praktykantovi ve Světlé a neb v Ledči u Světlé, poněvadž o něm Ledecský učitelský pomocník psal. Dne 25tého na den panny Marie bylo nás 16 čti šestnáct statných lidu na zbořeném hradu Okoři; v Tuchoměřicích jsme vypili na posnidanou dvě veliké sladovnické konve piva. Kudrna byl s sebou – a seděli jsme při tom na dvoře v pivováru na zemi. Na Okoři jsem je vodil kolkolem hradu po všech stránách, a prostřelil jsem si sám svou vlastní od Míčky do povětří vyhozenou čepici.

Dne 29tého totiž v neděli květnou byli jsme se Štrobachem a s Hoškem v Bibliotheca společnosti k podporování průmyslu v Čechách; a viděli jsme, že se v přední síni Kathedra a. t. d. připravuje, tedy tázal jsem se, že se nepochybně něco zde bude přednášeti? A tak tomu; i umínil jsem hned, aby se žádalo, aby bylo přednášení každému svobodné, jakož jest to na svobodných unyversitách německých, že se ukáže, kdo důvěry takové jest hoden, neb ten samo sebou posluchače dostane. – Bude se tam přednášeti, Arithmetika, Jeometrie, Ch ...

[n]ěmeckým jazykem; a my – nepochybně českým... přednášeti –Ještě to vězí u Arcibiskupa, který sa... poněvadž se musí v neděli a v...

S Májem vyjde... Již se sází to jest dnes 30tého Března. Dal jsem to tisk ... ěho,... skoro 2 1/2 archu v šestnácterce. Žádá sice pravda velmi mnoho, to jest 9 fl stříbra od archu, ale 1. nepřetiskne mi žádného exempláře více, 2. Dá na to tuze pozor aby bylo vydání čisté, a za 3tí Dá nové písmo, s kterým ještě nic nebylo tisknuto. – Já mám i s těmi penězi které jsem od Vás obdržel 24 fl stříbra dohromady, ještě 10 fl si opatřím zde, od Vás – jestli můžete – bych žádal ještě deset zlatých stříbra, hned po vyjití máje jak se první exempláře prodají odešlu Vám je nazpět.

Jábych byl dal „Máj“ do pränumerací, ale 1. Vydávám to u p. Spurného, který žádný knihosklad nemá, a tedy žádné předplácení přijímati nemůže; a ostatní kněhkupci Čeští – – ty se na mne hněvají, že jsem se nedal od nich ošidit. 2. Jest pränumerací tak říkáje skažená, poněvadž se žádnému nevěří, an knihy na které se předplácelo, nevycházejí, jakož: Vyhoň dub, Márynka od Langra, romantická bibliotheca a. t. d. Jestli tedy můžete, tedy Vás žádám abyjste mi alespoň ještě 10 fl stř. poslal, ostatních 10fl stř. si budu hledět v Praze vypůjčiti. Jestliže se mi poštěstí ty peníze obdržet, tedy dne 15 tého“ Dubna „Máj“ již vyšel.

Na každý pád očekávám psaní od Vás s první poštou odtam tuď. Ať s penězy neb bez peněz, abych si je mohl do těch časů, totiž do 14 tého neb do 10 tého dubna zde v Praze vypůjčiti. Snad také tedy jednou poznám zdejší „Versatzamt“. Bez toho Váš pan otec píše v pátek do Prahy, totiž zýtra, aneb když psaní obdržíte „dnes“.

Váš

Kar. Hyn. Mácha.

Uvidíte-li mého bratra, pozdravujte ho od nás, že jsme všickni zdraví, a aby brzo odepsal, jestli obdržel peníze.

30 tého Března 1836

Budeteli chtít psát zrovna na mne, Adresse jest: Igz Mácha Jurist im 4 ten Jahr. Viehmarkt 551/2. S Bohem.

XVII.

(Začátek dubna 1836)

Von Prag. Dem Herrn Herr Anton Šimák Wohlgeboren. Pomyšl bey Melnik

Milý Příteli!

Tak pěkně nebude můj list napsaný, jako Ty jsi mi (blažené paměti) opsal báseň k jmenovinám bývalého našeho praefecta p. p. Kajetána Vrány; ale upřímnější bude dojistá každý cit v něm pronesený, nežli v napřed podotknutém vynuceném přání.

Mně se po Tobě dosti často – abych neřekl – ustavičně stýská; Cágel mi o Tobě vypravoval a – těší mně velice – že prý jsi mě chválil. Ty jsi venku nepochybně veseleji živ, nežli my zde v městě uzavření. Piš mi o Svém živobyetí venkovském co děláš, co máš za děvče a. t. d. ale piš mi, až budeš mít hodně dlouhou chvíli, pak mi snad hodně dlouhé psaní napíšeš, a dělej, aby jsi tu dlouhou chvíli brzy dostal, nebo já list Tvůj s netrpělivostí budu očekávat.

Jak jsi zde posledně v Praze byl – já doufám totiž, že jsi od těch čas nebyl v Praze, sice že bys mě byl navštívil – Tedy jak jsi byl posledně v Praze, tázal jsi se mne, zdali jsem něco vydal. Teď jsem vydal. Asi do 15 tého toho měsíce vyjde na mé vlastní outraty moje romantická báseň „Máj“, nebo veršovaný románek spíše než romantická báseň. Já jsem ho vydal sám na své outraty nechtěje v žádné spolkování s kněhkupci vejíti, a dal jsem asi 100 exemplářů na velmi pěkném papíru a skvostně vydati. Pro tebe vím jaký exemplář, ale jestli ještě pro někoho v okolí Tvém některý exemplář budeš potřebovat, tedy mi piš kolik exemplářů a na jakém papíru, a jakou cestou je chceš obdržeti; jestli máte v Mělníku nějakého kněhkupce, abych je kněhkupeckou cestou poslal do Mělníka; nebo jestli někdo od Vás a nebo Ty sám přijdeš do Prahy, anebo po dostavníku (Stellwagen) a. t. d., a nebo jak Ti Tvůj exemplář mám poslat? – Celý spis bude obnášeti jen asi 2 1/2 archu.

Jestli nám Pán Bůh tyhle časy nějaké ferie asi na tři dny nadělí, tedy Tě přijdu navštívit do Pomyšle; piš jestli tyhle dva měsíce zůstaneš doma. Psaní Tvé brzo očekávám. Adress na mně máš:

Karel Hynek Mácha, posluchač práv v 4tém roce, bytem na Dobytčím trhu C. C. 551/2.

Co jsi na mně chtěl, máš na příležitém papíru.

Bud' s Bohem.

XVIII.

Z Prahy. Pánu a panu Petrovi Veselskému, učitelskému pomocníku, Blahorozenému ve Světlé.

V Praze dne 8. Dubna 1836.

Milý příteli!

List Tvůj mne velmi radostně překvapil; škoda, že, takovou máje příležitost, mě častěji takové nepřipravíš překvapení. Ty si nesmírné vedeš lamentace na lásku? – Brachu, ve Světlé – učitelský spomocník a – stěžovat si na lásku!!! – – Hledat lásku zde na zemi takovou o jaké si zazpíváme, to je marnost nad marností, moudrý Šalomoun jinače lásku znal. – Jestliže u jedné „Vále láska ošemetná, Adieu, Lebewohl,“ zapěješ, obrať se k jiné, a satis. – Pamatuješ na Parvu, jak jsme se tam totiž, Ty, Já, Řezáč a nebožtík Richtr chovávali. To byli tempora! – Tedy Petera byl u Vás na blízku a s tím jsi o vlastenské literatuře rozmlouval. To byl podivný pavouk, ale já jsem ho měl předce rád, škoda, že je tak daleko od Prahy. Jestli si spolu dopisujete, pozdravuj ho ode mne. Nějakému Hindlovi, o kterém Ti nepochybně vypravoval, a který mně častěji píše, zaslal tuhle nedávno dva listy po sobě, co v nich ale bylo, to nevím. Piš mně opět a brzo; o literatuře Ti nepochybně p. Vogl dosti často důkladné zprávy dává; léč snad ne o tom co já píši, protož slyš: Já jsem vydal na svůj náklad „Máj“ Báseň romantickou, to jest veršovaný románek, bude obnášeti asi 2 1/2 tištěného archu, jakož o tom ve „Květech“ dále Bůh obšírnější obdržíš zprávu. Asi 100 exemplářů dal jsem vytisknouti na velmi skvostném papíru, i ostatní přípravy k tomu jsou skvostné. Jaký exemplář pro Tebe, to vím; jestli ale pro někoho v okolí budeš něco potřebovati, tedy piš v listu na mne, kolik, a na jakém papíru, chceš exemplářů; a sice – za to Tě žádám – brzo; – byť jsi i třeba nepsal o exempláře. Svoboda tě pozdravuje.

Tvůj

Kar. Hyn. Mácha.

XIX.

(Eduardu Hindlovi)

V pondělí 25ho dubna [1836]

Milý Eduarde!

Vaše psaní mně skorém mrzelo, ne snad že mi 10 fl na stříbře – za kteréž Vám zde děkuji – odesíláte, ale proto, „že jste mi nic jiného nepsal, nežli o těch desíti zlatých.“ – Což v mém psaní nebylo nic jiného, než o těch 10 fl? Což naše navštívení Okoře v 16 osobách není nic? Naše ohromná opice v Tuchoměřicích v 16ti osobách není nic? Naše plány průmyslových školách nejsou nic? – Můj máj nic? – Snad mi nechcete pochlebovat, že – kdy nepíši nic jak se mi vede – nepíši nic pro Vás? – Pozdravujte Svou dívku ode mně, a rcete jí, že je takových

nás na světě víc. Tu ten čas jsem četl Bulverova Falklanda, ten chlapík jistě nás oba znal; skoro bych se byl mezi ctěním do Vás zamiloval nebo do sebe. Beneš bez toho zemřel.

Zde Vám odesílám 3 exempl, jakž jste žádal.

Nejlepší krytyka nad „májem“ pronesená, jest následující praktycká:

V sobotu 23tého Dubna obdržel jsem všechny exempláře na pěkném papíru a sice exempláře po 30 kr v stříbře a po 22 kr v stříbře, i šel jsem k p. p. Tylovi a Tomíčkovu aby je ve Květech a ve Včele ohlásili.

Dnes v pondělí 25tého nemám již žádného exempláře a; v zítra 26tého vyjde ve včele a ve čtvrtek 28tého – ve Květech ohlášení o těch exemplářích, kde a zač jsou k dostání. – To je krytyka! –

Dej Bůh aby se těm ostatním exemplářům, které snad ve středu obdržím, a z nichž vám jeden napřed na prubu zhotovený odesílám, tak též vedlo. Budou po 14ti v stříbře.

Pište mi budeteli jaké... en

Co víte o mém bratr ...

... Mácha.

XX.

(Janu Máchovi, theologu v Čes. Budějovicích; z května 1836.)

Milý příteli!

Tak dlouho jsem se na nějaký list od Tebe načekal, a sice nadarmo, že se vidím přinucena Tobě ještě jednou psáti, a sice tak, že mi odpověditi musíš. Neměl jsi o žádných prázdninách a svátcích času dosti mne a Prahu navštívit? Kdy budeš vysvěcen, kdy budeš mít primici, abych mohl přijíti? Chceš-li, aby se to dříve stalo, nežli se ožením, tedy si musíš přispíšiti, a sice hned, jak čtvrtý rok dostuduješ; já se ženěním nebudu váhavý.

Může býti, že jsi již v Budějovicích slyšel, aneb četl, že jsem vydal knížečku pod názvem „Máj“, veršovaný román. Dal jsem tisknouti 600 exemplářů a byl jsem u přijetí tohoto spisku tak šťastný, že první dva dny - poněvadž knihvazač nemohl postačiti s vazbou – – takořka o exempláře dračka byla.

Já jsem si vydal knížečku tuto na svůj vlastní náklad, a sám si ji také chci rozprodati bez přičinění knihkupců; protož také stranu mně zbývajících asi 250ti exemplářů píšim na venku obcujícím známým, aby si neobtěžovali bezprostředně se na mne obrátiti, kdyby někdo z jejich okolí některý exemplář chtěl míti.

Za tou příčinou jsem také Tebe chtěl žádati, jestli by někdo v Budějovicích aneb v okolí Tvém některý exemplář chtěl aby si mi psal, kolik exemplářů bych Ti tam mohl odeslati, beztoho že tamější Čechy znáš, kteří České knihy kupují. Při ležící exemplář jest Tvůj.

Jeden takový exemplář kdyby někdo chtěl, stojí 14 kr. v stříbře.

Nehněvej se na mne, že Tě obtěžuji, kdyby Ti to za těžko aneb nemožno bylo, takový knihkupecký ouřad na se vzíti, tedy mi to jen směle odepiš; ale odepsati mi musíš, za to Tě prosím, abych Ti věděl kolik exemplářů odeslati, jestliže mi to přátelství proukázati a to obstarati chceš; aneb abych někoho jiného mohl požádati, kdyby jsi to obstarati nemohl aneb nechtěl.

Ještě jednou, nehněvej se; a Ty se nebudeš hněvati, já vím, sice bych Tě nemusil znáti, Psal bych Ti více, musím ale stranu toho všem svým známým, obzvláště po všech seminářích psáti. Až budoucně – dá Bůh, že brzo – Ti budu více psáti.

Jestli jsi něco v hudbu opět uvedl, buď tak dobrý, odešli mi to, ale uveď mi to v hudbu ke Guitáře.

P. Strobach, co byl se mnou v Budějovicích a u Tebe, Tě pozdravuje, a mnozí jiní Tobě neznámí Čechové. Jestli uvidíš p. Blatenského, tedy ho ode mne a od p. Strobacha pozdrav; ode mne všechny Čechy, a obzvláště p. Kamaryta, o kterém jsem zde již mnoho slyšel. Odepiš mi co nejdříve.

S Bohem

Tvůj upřímný přítel Hynek Mácha.

Adresse

Igz Mácha,

Hörer der Rechte im 4ten Jahr,

wohnhaft auf dem Viehmarkt N. 551/2.

XXI.

(Ed. Hindlovi z 8. června 1836)

Milý Eduarde!

S hrozným smíchem jsme čtli, že jste na Kosti spadl; ne sice, že bychom se byli Vašemu pádu smáli ale Vašemu pádu toho vyobrazení. Pravíte, že jste smutný – a. t. d. – Eduarde! Kdyby jste byl v Praze, a já Vám mohl vypravovat, co se v krátkém čase se mnou dalo – vy by jste se zbláznil. – Palec od levé nohy bych za to dal, bych mohl s Vámi mluvit; neb to

nésti, co já nesu, a nemoci to žádnému svěřit, sám v sobě to žrát, a cítit při tom Božství své, jest věc – – –. Proč jste řekl, že jste Vulkánem, proč ne Byron? Kam vaše holka –? – Holka!!! – Moje holka, když jí krmí dva! to jest zpráva pro Vás pouze. – A pak ostatní Vám poví „Máj“ „bez konce láska jest, zklamánať a. t. d.“ – Já jsem Vám řekl jednou, že bych se pro jednu věc zbláznit mohl: – jest to zde – eine Nothzucht ist unterlaufen – – –; – holky mé matka zemřela, strašlivá přísaha se složila s půlnocí u rakve její – – – a – – – nebyla to pravda – a já – hahaha! – Eduarde! já jsem se nezbláznil – ale řádl jsem, až budu jen s Vámi moci mluvit, Vy uslyšíte věci – budeli to hoch, co se zrodí, z toho bude Mephistopheles – –; takové věci, co se se mnou dály, ani Victor Hugo ani Eugen Sue ve svých nejstrašlivějších románech nebyli v stavu popsati, a já jsem je přežil a – jsem básník! Ale jak lhostejný jest mně nyní člověk jedenkaždý, jak malicherné jeho jednání! nic mne nerozhněvá, nic mne nepotěší – Eduarde! kdyby jste byl zde!! – Jak chladný jsem, budiž Vám následující příkladem. P. Tomíček posuzoval můj „Máj“, mne nazval „rymotepcem“, mou báseň „škvárou“, a mnohem horší věci, a já – ani jsem se nezasmál ani nerozhněval, četl jsem to všecko, jakoby mně neznámý byl mně neznámou napsal i posuzoval báseň. – Však jen až Vás uvidím, však ona Vám zledovatí vřelá krev, jako mně. – – – Můj bratr jest v Praze a chválí si život, jaký u Vás vedl; děkuji Vám, že jste se k němu tak – více než vlídně – měl; Kudrna Vás pozdravuje – a divil se s velmi učeným obličejem (neb byli při tom cizí lidé) odkud’ jste asi mohl se skály na Kostí spadnout; – – (jakobyjste byl samé maso). Nemyslete že moje zasmušilost jest i v Praze tak zjevná, jako Vám teď v Klášteře; – to pro Vás jen, pro ostatní lid: „Na tváři lehký smích – hluboký atd. To jest více než báseň. – Vás jen a Beneše –!! Co jsem Vám psal neví žádný mimo nás dvou, a od Vás se to žádný nedozví.

Nyní k naším oučtům.

Půjčil jste mi 20 fl, na stříbře, a až budu mít peníze – pravil jste – mám Vám koupit některé knihy, které jste mi poznamenal; koupil jsem tedy pro Vás následující knihy:

1. Božena od Klicpery, 22 kr
 2. Litevské písně, 20 kr
 3. Harfa, 15 kr
 4. Rod Chvojanovský, 17 kr
 5. Oldřich a Božena, 15 kr
 6. a 7. Mařencin Košíček, 33 kr
 8. Myrhový věneček, 16 kr
- 2 zl. 18 kr

pak jsem Vám odeslal 3 Expl Máje, což dělá 1 fl 6kr, dohromady tedy 3 f 1 24 kr, jsem Vám tedy ještě dlužen 16 fl 36 kr. Ostatně jsem vyměnil za „Máje“ ještě: 1. Všecky Almanachy Klicperových her dramatyckých

v ceně 4 fl 24 kr

2. Ssavectvo od Presla v ceně 1 fl 40 kr

3. Pnnu Jezerní, 36 kr

4. Staří letopiscové, 3 fl 36 kr

Pannu Jezerní a Staré letopisy odkoupil mi p. Strobach; chceteli Vy „Almanachy a Ssavectvo“, tedy Vám to odešli s knihami pro Vás vyměněnými, – jestli že nechcete –, tedy Vám buď odešli těch dlužných 16 fl 36 kr (jakou cestou, musíte mi psát) – anebo mně je nechte ještě v dluhu, abych měl něco peněz na vydání příštího románu z dějin vlastenských, – to jest – jestli můžete ... mi piš ...

Exemplářů Máje jsem dos ... ch jest jich něco přes 400, ale peníze jsem ještě...

Já Vás tuze prosím, abyste – maje toto psaní před sebou mně ještě příští týden na mé otázky odpověděl; (právě mne moje holka políbila, mně běží žilami mráz, ale usmívá se tisknu ji k srdci, Eduarde! –) Prosím Vás – pište mi do 22ho Června; tak velké – a větší psaní nežli já Vám a hodně mnoho o sobě. Budeteli mít také nějakého kluka neb holku? – hahaha! – Pište mi jistotně a nebo – – (to je sen) přijďte do Prahy – – –; ale pište, pište jistě do 22ho Června; „mluvte, ať Vás vidím.“ Pamatujete se na naši cestu do Jičína, na mou touhu – na tu noc v Jičíně při kořalce? pro onu noc Vás prosím, pište do 22ho Června. Teď jest hůře než tenkrát na té cestě!– Beneš je mrtev, Vy jste mrtev a já – – –

Dne 8ho Června 836. S Bohem.

Vás K. H. Mácha

Bulvera si musíte opatřit: Eugen Aram, Der Verstoszene, a Falklanda. Bratr a všickni naši Vás pozdravují. Má holka též – snad tedy také mé dítě, neníli mrtvé. S Bohem. Viz a čti obálku.

XXII.

(Zlomek dopisu Máchova do Hradce Králové neznámému adresátu, v němž naráží na odmítavý posudek Máje; z doby těsně před odchodem do Litoměřic.)

Divím se, jak to možná, aby rozumný člověk o ničem psal úvahu a třeba obsahovala jen málo řádků.

XXIII.

(První list z Litoměřic, asi z 1. října 1836.)

Milí rodičové!

Ted' jsem sám v kanceláři a mohu něco pro sebe psát, tak Jim píši. První den jsem slavil posvícení v Knobizi při tabuli, na kterou se nejméně 20terojídél předložilo, a k tomu ciperské víno. – Druhý den zase na posvícení v Hobšovicích na faře také se zle nevedlo, ale v Litoměřicích – ač jsem byl a ještě zítra budu u p. Justiciera u oběda – jde do živého – večere a nocleh stojí mne po každý 1 fl. 40 kr. v/č Najal jsem si pěkný byt, a spát v něm nemohu neb nemám na čem – lidi co jsou v domě by mi dali peřiny, nemají jich ale než pro sebe dost. V pondělí přijdu do Prahy – to jest 10tého t. měsíce Října, jsou tak dobří a přichystají mi prádlo a peřiny – a nějaké peníze od dovezení do Litoměřic – neb abych si zde dal něco dělat, nějaký nábytek – zde je 2krát tak draho jako v Praze. Musím tedy všechno z Prahy si přivést buďto na lodi budeli místa, a nebo musím k tomu mít celou fůru. – V pondělí 10tého pojedu s panem Justicierem na panství a u večer přijdu do Prahy – co do těch čas – –? – Jestli mi budou chtít psát, tedy nejdéle do čtvrtka neb do pátku, pan Štrobach ví address a napiše Jim ho. Jedno psaní patří p. Štrobachovi a druhé Lori. Panu Štrobachovi ho donese Michal, a Lori ho může pajmáma dolů dát, a nebudeli tam chtít jít, tedy o to žádám Michala. Až v létě bude moct pajmáma sem do Litoměřic přijedst, já mám dva pokoje, kuchyň a. t. d. celé první poschodí [a] hezčeji je tu než na Mělníku [;] z mých oken je všechny vinice vidět po celém Labí. Až přijdu do Prahy, ostatní. – Musím se dát do něčeho jiného. S Bohem

Michala pozdravuju.

Zůstávám upřímný syn

Igz. Mácha.

XXIV.

(Ed. Hindlovi)

Dne 9tého Října 836.

Milý Eduarde!

Já jsem v Litoměřicích – a dá Bůh – zůstanu zde několik let. Jsem jakožto ammanuensis a spolu praktykant u p. Justiciera Důraza. Byt můj v Litoměřicích jest jeden z nejpěknějších, které znám. Celé první poschodí, samozavřítí, dva pokoje, zrovna vedle biskupské residencí,

na kopci, právě nad Labem. Z jednoho okna vidím k východu proti řece k Mělníku na kolik mil, přes pevnost a. t. d. Ze 3 oken hledím od pevnosti kolem přes Boušovice, Doxany, Budiň, Libochovice, Třebenice, Košťál, Mlikojedy až k Radobyli, a Hanžburek – náš svatý Hanžburek mi kouká všemi okny až do postele nechť ji postavím kde chci, a ten černý Košťál na obzoru plameného nebe při západu slunce, a ty modré hory – a ta rovina – ty skupiny stromů po ní – a ty vinice kolem, v nich ty bílé domky – a to Labe pode mnou a Hanžburek – – Eduarde to musíte vidět, to se nedá popsat. Z pátého okna koukám do zahrádky na západ, a posledním oknem vidím na půlnoc do Litoměřických hor k Auši – ergo – na všechny strany. „Ten byt mně bohové hor popřáli co svému ctiteli“, psal jsem Štrobachovi, a teď to opakuji s radostí. Navštivte mě v Litoměřicích! – – – Ještě více – mám syna, zrodil se prvního Října, a nepotřebuji hlavu srazit, neb kdybyste ho viděl, řeknete to je mladý Mácha, třeba jste to nevěděl, že mám syna. Narodil se prvního o půlnoci k druhému dnu Října, a třetího příběhl mi to bratr vyřídít do Litoměřic. Otec mé holky nechtěl aby slehla doma, když tedy k půlnoci na ní to přišlo, vedli ji v největších bolestech pěšky od svatého Petra ze soukenické ulice až do Jirchář k svatému Vojtěchu k bábě, a sotva že ji – dlouho ji hledavše – našli, zrodil se chlapec při vstoupení do pokoje. – Jest však zdráv. Kdyby byl pošel zrodiv se na ulici, cobych byl učinil – sáhněte v ňadra Vaše, a víte to. – Již jsem vám jednou psal co to dítě již v matce skusilo, a to ne všecko – to skusilo opět při svém porodu –; ale hledí mu to z obličejů. Zsvraštěné čelo hluboko přes oči naklenuté, vystupující žíla na čele, zamračené temnomodré oči, a ten hluboký smutek v tak malém obličejí, Eduarde – to je můj syn – a nebo Váš; tak hluboký smutek nenese žádné tak outlé srdce, léč našeho syna. Viděl jsem ho čtvrtý den po jeho zrození a dal jsem ho křtít, druhý den na to vrátil jsem se do Litoměřic a doufám, že jej brzo zde u sebe budu mít. Holku tu si vezmu brzo. Heslo mé teď „syn můj a příroda!“ – láska má ty oba – a vy Eduarde mně bližší. – 27tého září šel jsem z domu do světa abych se staral sám o sebe – rodičové mojí dali mi tři dvacetníky, a já jsem šel do světa maje tři dvacetníky – beze strachu bez doufání – i obrátil jsem se k Litoměřicům a ai duchové horní mě vyslyšeli a já volám: „vystavme zde tři stány, Tobě jeden, mému synu jeden, a Benešovi jeden; neb jest zde dobře býti!“ – Petr na sebe zapomenul a já sebe neznám více.

Eduarde, pište mi brzo – nesmírnou recensí na můj Máj – od Vás ji očekávám až posud’ – ať jest nejméně tak dlouhá jako se vynachází jedna též na můj Máj v časopisu nazvaném „Unser Planet“, a neb ať není kratší než ta, co o něm psána jest v časopisu nazvaném: „Morgenblatt“, – a ať není taková, aby chválila hanou a haněla chválou jako ve Květech a ve včele. – Pište brzo Eduarde! a nebo ještě dříve přijďte ke mně.

Hynek Mácha Jst.

Adress na mne:

Ignaz Mácha, absolvirter Jurist. Abzugeben in der Kanzlei Sr – des H. H. Joseph Duras,
Justiziär u. Advokaten

Wohlgeboren.

in Leitmeritz lange Gasse

N. C. 199.

XXV.

V. Leitmeritz. Dem Herrn Herrn Anton Mácha Griesler. Viehmarkt Nro. C. 551/2 in Prag.

9tého Října 836.

Rozmilí rodiče!

Jak jsem z Prahy odešel, šel jsem tak kvapně k Velvarům, že bych byl jistě za 4 hodiny ty čtyry míle udělal; když jsem byl ale hodinu od Velvar, zabloudil jsem a přišel jsem do Velvar až po lité hodině. Všeho toho pospíchání ale utíkal jsem totiž bez kabátu, a kabát jsem nesl na řemenu připatý – toho pospíchání tedy nebylo potřeba; nebo pán Justiciär nejel tam odtud' až po 4té hodině. Z Velvar je víc než 4 míle do Litoměřic, a ačkoliv jsme s poštou jeli, bylo již hodně tma, když jsme přijeli na silnici, a to jsme měli ještě 2 a 1/2 míle domů. Jeli jsme tedy v noci poněvadž bylo potom zima, vzal pan Justiciär plášť a zaobalil nás oba dva do něj, a tak jsme jeli ve tmě; a kdyby byl postilion pořád betroubil, aby se nám vozy vyhýbali, byli by jsme spali oba dva. – Ted' sedím sám v kanceláři, a ačkoliv je neděle nejdu nikam; – já vím proč. Pan Justiciär je u tabule, paní mě posílá na procházku, já ale sedím doma, to jest v kanceláři. Až to psaní přečtou, tak dojdou k panu Štrobachovi, že ho dám prosit, aby řekl panu Alojsovi Trojanovi, aby jim dal ty věci co má poslat do Litoměřic, že to sem s mýma věcma pošlou, a aby mi psali oba dva p. Trojan i pan Strobach. Jestli již ale moje věci odeslali, tak mi sem pošlou všecky psaní po poště, od Lori také, já na konci napíšu address. Na to zrcadlo nezapomenou a nějaký firhaňky k oknům ať Lori ušije. – Dnes jsem byl u jídla u zlatého jelena, – tam se platí 20 kr stříbra za oběd, a přinese se vždycky pro všecky u tabule na jednou a může si vzít každý mocli chce; a sice polívka, maso, zadělávané, husa, a salát a může si nabrat každého třeba třikrát. To jsem si podnarazil bok do foroty na dva dni. –

Lori!

Piš mi jak je s Ludvíkem, jestli již má oči zdravé a co dělá? Jestli jsi již uvedená a kdo při tom byl? pak jestli jsi již u nás nahoře a jak se tam máš? – Jestli ještě nejsi, tak pros mou matku ať Tě tam vezme, a sice hned; okaž jí to, že o to pišu, a aby na to nezapoměla, že mi to slíbila. Piš mi všecko, co víš nového, a pak žádného ať nenecháš k sobě přicházet z Tvých přátel, to Ti poroučím. Náky firhaňky k oknům budeš musit ušít, já Ti po bratrovi pošlu míru jak dlouhé a široké. – Dělej aby jsi brzo mohla přijít za mnou. Psaní od Vás z Prahy očekávám s bratrem a se svýma věcma, nebo nejdéle 4 dni po něm, a to se rozumí, že ne prázdné; já bych si dal rád zpravit a obarvit dveře u pokojů a rámy u oken a vymalovat pokoje, dřív než tam se nábytek urovná, – a nemám peníze k tomu. Svoje šaty a všecky své věci co s sebou vezmeš do Litoměřic, jako co je od mědě a od cejnu vezmi hned nynčko k nám nahoru, ať si všecko uspořádáš k odjezdu, kdo ví kdy přijedu a řeknu: „Teď hned pojeděš s sebou do Litoměřic.“ Tak tomu chci, tedy to také snad uděláš. Co jsem napřed psal rodičům to si přečti. Teď Tě ještě líbám a Ludvíka polib za mě kam chceš. S Bohem.

Karel Hynek Mácha.

Budeteli na mě psát po počtě tak musíte Address tak napsat, jak zde stojí: v. Prag. Dem Herrn Herrn Ignaz Mácha absolvirten Juristen abzugeben in der Kanzley Sr. des Herrn Herrn Justiziär Joseph Duras Wohlgeboren lange Gasse N. C. 199 in Leitmeritz.

XXVI.

(Dopis rodičům)

18. října 1836.

Hned jak toto psaní dostanete, odepište mi, jak se chlapci vede; je-li mrtev, musí na Volšanském hřbitově zvláštní hrob míti, nejkrásnější pravím, neboť měl on mým jediným dítětem býti.

XXVII.

(Rodičům a Loře)

Dne 21ho Října [836.]

Je teď asi 1/2 deváté na noc, sedím doma a zatopil jsem si, proto že mám mnoho psát.

Abych nemusil jít do hospody, koupil jsem si bochník chleba, za 4 groše uzeneho masa (v Praze by ho dostal za 2 krejcarey) a přines js[em] si dčbán vody. Maso jsem musil vyhodit,

proto že smrdělo. Potom jsem si zatopil; roztlouk jsem kisnu, jednu půlku jsem nechal na dříví, a z druhý půlky jsem nadělal dříví do ty první. V peci t[o] hořelo dobře, pec se zavře a kouř jde až hořejší troubou z kamen do komína. Šahal jsem jestli jde mnoho tepla tou troubou ven, ale kouř byl skoro studenej, tedy zůstane všecko t[eplo] v kamnech. Pan Justiciär už mě [navštíví]l v kvartýru, a divil se že jsem ... natý. Když jsem přišel do kanceláře a ptali se mně, jak mi je, tak jsem řekl že dobře sice, ale že jsem slabej, tak mi paní hned uvařila polívku, a druhý den zas, hned jak se maso trochu vodvařilo, vrazila mi do ní vejce, a tak jsem furt musil pít polívku. S šífařem jsem mluvil. To bylo tuze hloupé, že se s ním v Praze nic neujednalo, co se mu bude platit, předce jsem to povídal, než jsem šel z Prahy, tenkrát večer když jsem se slíkal. On chtěl sedum zlatých stříbra, a ještě se mně skoro vysmál a řekl, proč se to v Praze neujednalo. – Tak to, potom peníze do stěhování, od zpravování schodů, cesta do Prahy a z Prahy mě tolik koštovalo, že bez mála nebudu mít žádné peníze.

Dne 24tého píšu zas dál.

Čekám pořád na psaní a žádné nepřichází, proč pak se mi nepíše? – V neděli přijela pana Justiciera Panímáma a p. sestra při[nes]li toho s sebou hromadu, dostal jsem ko[láče] a víno, a skovám to až do středy [, kdyb]y někdo přišel z Prahy. – Večer isem ležel na Radobyly v neděli, na jednom velkém vrchu za Litoměřicema, už bylo tma; a v tom vyšel v Litoměřicích oheň. To jsem viděl s toho vrchu. Tak jsem běžel honem do Litoměřic; asi 3/4tě hodiny jsem měl co běžet než jsem tam doběhl, a předce jsem byl jeden z nejprvnějších u ohně. To byl ale oheň; jedenáct stodol, samé obilí, najednou hořely, a vítr do toho foukal až hrůza; takovou jasnost a horkost jsem jak živ neviděl. – Hořely stodoly po obou stranách silnice a vítr hnal plamen přes silnici, tak žádnéj nechtěl přeběhnout a předce tam vzadu žádnéj nebyl. Tak jsme se předci odvážili čtyři. Já jsem slík kabát a klobouk, a jeden mi polil hlavu vodou, aby mi vlasy nechytily a běžel jsem okolo třech po každé straně hořících stodol, a za mnou ještě tři lidi. Just² byl ale největší čas. Mezi dvěma stodolama je krátká zídka a v té jsou vrata; jedna stodola hořela a druhá ne; ale vrata mezi níma už hořely; kdyby byly vrata dohořely až na druhý konec, byla by od nich ta druhá stodola chytla. Tak já a kominík jsme ty hořící vrata, proto že byly zavřeny, přelezly, roztloukly jsme zá[vo]ry a porazili jsme je, a vyhodili jsme je na silnici, pak jsem vylez na stodolu na špic a sedl jsem jako na koně, a ti druzí mi podávali vodu a já jsem furt střechu políval aby nechytla; ale sotva jsem tam vydržel horkem a větrem; vždycky než jsem vylil, musil jsem si ksicht natřít a napít se. Tak jsme tu stodolu a celou tu linii za ní zachránili. Potom teprva přišli stříkačky když byl oheň už slabší, proto že

² Pod slovem „Just“ je napsáno cizí rukou „Právě“.

by jim koně dřív byli nepřeběhli po silnici skrz plamen. Dnes v pondělí ještě pořád tam hoří. – Pan Justiciär jel pryč, a doma tady je 7 ženských a žádněj mužskej jen já, kdyby se to tak dnes bylo stalo! – Není to od nás ani 100 kroků zrovna za městem, to by byl virvarr. Papíry, a všecko je ve sklepě, budu mít co rovnat. – Když jsem přišel k panu Justicierovi se podívat, když už přestávalo hořet trošku, tak jsem byl celý mokrý; povídal mi že mám dřív pamatovat na něho a naše papíry, než tam jít hasit; ale večeri jsem dostal, protože skrz ten oheň pozdě večereli a já k tomu zrovna přišel. V neděli po všech Svatých je tu v Litoměřicích posvícení, to abys tu Lori byla, byli by jsme nepochybně u P. Justyciera pozvaní; tobys předce věděla jednou, co se jmenuje dobře jíst. Je už bažantů, zajíců, srnců a. t. d. a vína nachystáno, až běda; plný sklep. – Jak dostanu peníze, koupím kamenné uhlí k topení, je prý zde laciné, a dříví ... sáh za 11 i za 15 fl. – Věci co bych ... rád viděl, a co tak vím, že jich bude potřeba, jsou:

1. Sekyrka.
2. Kleště.
- [3.] Vidlice.
- [4.] Lopatka na uhlí.
- [5.] press.
- [6.] pukličky.
- [7.] mísa na polívku.
- [8.].. nička.
- [9.] jeden svícen.
- [10.] Hospodáříček.
- [11. St]rouhádko.
- [12.] ... áček na vanu.
- [13.] hrnce a talíře hliněný.
- [14. Že]hličku.
- [15. Moždíř.
16. Vál a váleček.
- [17.] Kisnu na uhlí.
- [18.] Kořenku a troudník.
- [19. Pr]ovazy na půdu.
20. noční hrnc (cýnový).
21. Měchačky.
22. Mandlovačku.

23. Černé sukno na záplaty

24. ty firhaňky a mnoho jiného³

Když jsem povídal, že tě Lori sem vezmu, tak mi hned všickni říkali, abych je nechal k sobě chodit na oběd; že mi bude platit každý 15 fn na měsíc; je jich hromadu; pan sekretář od Magistratu, aktuar, oficial, pak co jsou zde absolvirovaní Juristi, vašeho domácího pána syn taky, asi 9 je jich; nelíbí už se jim také v hospodě jíst; nestojí to za nic. – Já jsem se jim smál; oni ale povídali, že mi nedají pokoj, abych prý už jen kupoval talíře a misky, třebaš prý jen takový z černé hlíny. Ty se na tebe těšejí až přijdeš; ale neboj se, nebude z toho nic; já nechci žádné společnosti ani několik děveček pro 11 lidí, když nás dva počítám, je přece třeba. – Naši hospodu, co chodíme jíst, strhali, a hrnce a talíře a. t. d. je všechno roztlučeno, protože u ní hořelo, tak už zas máme po obědách, až někdy za týden zas.

Na Ludvíčka jsem se ani nechtěl ptát, bojím se odpovědi, protože vím, že, kdyby bylo dobře, by jste mi už byli psali; a pak se bojím jestli je mu hůř, a nebo jestli už není živ, že zas budete plakat, když Vám na ně[ho] spomenu. Jestli už mu Bůh odlehčil, t[ak] sedni Lory na Stellwagen, můželi má matka, ať jede s tebou, aby ještě viděla vinice, na některých teprva sbírají vno. Jedte s [tím] samým co jsem jel já, on jede dobře a nikde skoro nestavuje; bratr Vám poví, kde zůstávám. Pište mi ale hned jak přečtete psaní, jestli jste už ...

Váš...

XXVIII.

v. Leitmeritz An Herrn Herrn Anton Mácha, bürgerl. Griesler, Viehmarkt N. C. 551/2 in
Prag. Cito.

Jestli se mi ještě nepsalo, tak ať se mi piše hned; což nebylo ještě k tomu času, od toho dne, co jsem odešel? – Každou neděli jsem povídal, aby se mi psalo, tak bych dostal každý outerý psaní. Že všechny pozdravuju, p. Štrobacha a oba p. Trojany; – Jestli má Lory firhaňky ušité, tak ať mi to piše, já jí budu psát kam se mají dát. Zrovna jedou šífy okolo, fangličky jejich se třepetají okolo oken; snad vezou uhli; a mně je skoro zima. – Ještě jednou že všechny líbám.

26tého Října 836.

Igz M.

³ Č. 5, 8, 12, 13, 17, 20, 23 škrtnuto.

XXIX.

(Dopis bratra Michala Máchovi do Litoměřic.)

Dne 27ho Října 1836.

Milý bratře!

Tve psaní sme obdrželi, a právě když sme jedli maso, jídla nechajíc sem jim musel tu radostnou novinu číst jak se Ti vede. Mi Tě všickni vespolek pozdravujem a očom Sy se nejvíc obával psáti, tak sem přinucen, Tebe otom nejdříve zpravit.

Totíž, že Tvůj roznmilý syn svého jména povišil, neb ho nejmenujeme více Ludviček, nohrž Ludvík, proto že je už jak náleží zdrav, a neni mu třeba více po lžičce podávat pít, on už bere prs, a co se mu nedostane tak pije zrovna z hrnečku, aneb ze sklenki, a tak sy přihne jako bratr řádu piaristického.

Dovoleni na žeňeni Sy zde obdržel, a ohlášky mají byt v neděli 1 ní, na všecy Svaty 2hy a 6tego listopadu 3ti.

Rukavičky sem Ti ještě nemoh dát dělat, já na ně už nemam a matka nechce mi na ně dát, že má dost s dřítetem a s druhýma věcma dost velké vydání. Firhaňky ještě nejsou ušity, že je Lori teprv v Litoměřicých bude šít, a ty věcy o které Sy psal, tak o některé že se postara.

Dne 26ho sem chtěl jít s tím dovolením na faru skrz ohlášky, a za všelijakou příčinou, šel jsem s Lori k jejímu otcy, apak sme šli spolu na faru k panu faráři. Když sme tam přišli, tak sem mu tu prosbu přednesl, on se pak ptal odkad' je a kde křtená a zdali otec s tím spokojen jest, když mu to všecko sodpovídala přišla otázka na mně, odkad' já sem, kde křtený, ale teď bratře ustrň nad nesmírnou láskou Tve milenky, neb lásku a ne hloupost, to nesmím psát, neb vím, že bez toho již dosti rozhorleni Sy, tak abych Tě více nerozhněval píši to ten Tvý přestupek lásku; tu se Lori ulekla že nás snad hned v svém pokoji večer při svíce okopuliruje, tak vzkřikla, i to není on, to je jeho bratr, já ale myslil že zlobou a smíchem na zem upadnu, pan farář teprv se ptal, tak to není pan ženich, a kde je, tak sem řekl že sy odešel do Litoměřic že tam máš dostat službu, tak on, že to dovolení musy do Litoměřic, a tam od pana děkana podepsané, že tam jsou ohlášky Tvoje, teprv sem zas přijít musy, a ona že tady ohlášky a kopulacy mít bude.

Doma se vylouvala že snad kdyby sy pan farář všimnul, že já to sni nejsem u oltáře, takže by vás byl v stavu snad od oltáře odehnat že Ty si sni na faře nebyl.

(A myslí snad že by si mně snad potom musela vzyt.)

Druhý den pan Šomek přišel knám, že se bude o její křticy list starat, tak sme mu museli ceduli, jak dlouho tam bytem sme, a jak dlouho Lori u nás je, od pána domácýho, a od dvouch svědku: totiž od P. Rádla, a od P. Natáliho potvrzenou, dáti. On stím odešel, aby to provinění sve dcery opravil, a jak u něho na faře a u nás pochodil ještě nic nevím.

Mi Tě všichni ještě jednou pozdravujem, a s tím zůstávám Tvůj upřímný bratr

Michal Václav Mácha.

Že sem Ti dříve nepsal nehněvej se, neb sem to chtěl nechat aš budu moct psat, jak to zde s tím dovolením vypadne, a předce doposavad Ti nemůžu nic jistého psát, poněvadž nevím, jak a co, kde kterak pořídil.

S Bohem bud' zdrav!

XXX.

v. Leitmeritz. Dem Herrn Herrn Anton Mácha, bürgerl. Griesler Viehmarkt N C 551/2 in
Prag. Cito

28tého října 836.

Rozmilí rodiče! a ty Lori! –

a ty bratře! Zapřísahám Vás, nebem a čím Vám je nejsvětější! proč my nepíšete? – Což je Vám to žert? Jestli zde nemám v outerý psaní, tedy se Vám také co nejsnadněji zblázním! – Je teď v pátek před 8mou hodinou, již jsem ležel; nejsem vstavu vydržet; jdou na mě ustavičně takové ouzkosti, že jsem musil vyskočit a polonahý pišu, sotva že zimou pero držím. Což je to žert, tak dlouho tady sám a sám, nic nedělat, kam a co mohu myslit, než jak je v Praze Vám?, a že ne všem dobře, to vím bez toho! Lori nemocná, Ludvík snad mrtev; a já tu mám sedět, a myslit si a představovat si to nejhorší, a do Prahy nemoct, a psaní nedostávat. – Či nevědí moji rodiče jakby jim bylo, kdyby musili od umírajícího syna odejít, a celý týden nevědět, jak je s ním? Či myslí, když by jim bylo lhostejné jak se nám některému z jejich synů vede, že já mám svého syna též tak rád? – A ty Lori, což je ti to jedno jak se mi vede? – Já Vás v Praze nechtěl strašit, jak mi je, dělal jsem se, jakoby mi nebylo nic líto, šetřil jsem Vás, a jen jsem Vás prosil abych měl do neděle psaní; – a ona je teď skoro druhá, a budeli třetí přes půl, a já zde nemám psaní, aneb někoho z Prahy, tedy za svůj rozum nestojím. – Což jste neviděli, jak mnoho mi na tom záleží, vědět jak je s Vámi,? sotva čtu list, že je zlé, a již jsem běžel skoro v noci do Prahy;

– Či jste to již zapomenuli? Kdybych byl neměl skrz to mrzutost, již bych byl běžel opět, ač mám nohu podvrknutou a bolesti dost veliké. – Či by jsem byl nemohl Michal přijít, já vím, že v Praze nic nedělá, a těch několik grošů na cestu, by snad také dostal? – Jestli je Lori nemocná, proč se mi to nepíše? – Vždyť víte, že by jí nic nepomohlo, pokud' bych nepřišel já do Prahy! – Ona Vám to žádnému neřekne! – To víte! – Jestli je nemocná, – a já vím, že je – neb celé noci nespát, to vím také jak to oučinkuje a mít při tom takové starosti – já vím, jak já – – – Jestli je tedy nemocná, ať se jí to psaní ani nečte, jen ať se jí řekne, že jsem psal a že mám starost. Ještě jednou tedy zapřísahám Vás aby jste mi hned psali, hned – sice jestli zde v outerý na nejdýl není psaní nebo někdo, tedy je se mnou zlé! – Já jsem již dlouho nespál. – Zas přišli na mě nějaké platy, a já teď mám akurát 1 fn vid. čísla; již jsem dnes nesnídal a nevečeřel – obědvat budu moci zítra a v neděli; a v pondělí ani obědvat ne; a jesti v outerý na Iho nedostanu od p. Justiciära peníze; a já pochybuju, neb je svátek, tak umru hladý; neb že v pondělí nebudu mít co do ust dát, to je jako dvakrát 2 jsou čtyry! –A nic bych si z toho nedělal; jenom ty ouzkosti co mám každou noc, kdybych zbyl! –Vy nemáte svědomí! Což je Vám umírající syn žert? – Nevědět trápili se ještě, anebo zdali mu již odlehčino, nechť na jakýkoli způsob? – Jen jistotu chci mít, nejistota nejvíc trápí! – Ó kdyby raději Lori byla zde v Litoměřicích; sám zde nejsem v stavu vydržet; –ten s kterým jsem ještě mluvíval, odejel; a teď jsem sám a sám, jeden pro sebe, se žádným nemluvím, na žádného se nepodívám; mně již bez toho dávno celé lidstvo bylo protivné; – a teď ještě ty starosti, což je mi divu, jestli to nevystojím? – Do outerka čekám list! Napište na Couvert: „cito“, ono pak rychleji přijde. Adress víte. (Lange Gasse Nro. 199. Justiziär Duras. Leitmeritz.) – Co dělá můj prsten a rukavice?

Váš Hynek Mácha.

Tenhle list ať se mi schová, až přijdu do Prahy.

XXXI.

[Z 2. listopadu 1836]

Milí rodiče, a bratře!

Já se tu začínám mít dobře. Na prvního jsem dostal 16 fn stříbra; a každý měsíc dostanu teď 4fn stříbra mimo těch desíti. Něco musí z toho na topení. – Já jsem už v sobotu neměl žádné peníze, ale z nenadání mě pozval p. Justiciär k obědu na neděli, proto že jsem musil do Milešova na komissi odpoledne, dal mi zapřáhnout a já jsem jel 2 míle s postilionem až do

Milešova; – kdyby tu byl někdo býval, aby byl jel se mnou. – Já jsem vzal plášť a červenou čepici, a jel jsem jako generál; postillion musil u každý vsi troubit, a co se nám stalo, to až v Praze. V Milešově jsem sněd šest velikánských vdolků. Tam jsem se měl dobře. – Já jsem tu také vyhlížel, tlustý v obličejí a červený – každý se mi divil; jak jsem ale dostal psaní, a četl jsem, že Lori byla od nás z domu, tak jsem se rozvzteklil že jsem z toho mohl mít smrt. Také od těch čas tuze špatně vypadám. Všecko jsem tu roztřískal, a myslil jsem hned, že musím jít odtud, a ona že může dělat co chce. Já vím, proč nechci, aby jen z domu ani nevycházela. – Ať tohle čte, a prosím je, aby se ani z domu neopovážila, až přijdu do Prahy. Nepochybně přijdu už v ponděli. V outerý časně ráno bude kopulace, a sice u sv. Štěpána, a z Loriných přátel žádný nesmí při tom být, sice Bůh je můj svědek, já odejdu třeba od samého oltáře a vezmu Ludvíkovi chůvu; a teď, chvála Bohu, budu moct! Její přátelé se opovážili říct, že jim dělám ostudu! – Já jim ji teprv udělám! Žádný z nich nesmí k nim do stavení, ani se žádným nemluvějí, nic, za to je žádám. – Pan Hindi mi psal, že se má dobře; přijde tuhle ty dny do Prahy; aby jsme se tam tak strefili. – V sobotu tady byl trh, jaký v Praze nebývá – Byl jsem v kanceláři a tam bylo zaznamenáno přes 800 for s obilím. Pšenice za 8 fl 15 kr se prodávala. – Co bych je prosil, jsou ty rukavičky abych měl, a ten prsten až přijdu do Prahy. – Kdybych se nemusil zlobit a starost mít, já bych tu hnedle vyhlížel, jako vypasený děkan; ty chrapouni němečtí bez toho mi líbají ruce a říkají „Gestrenger Herr Justiziär“; tak musím bez toho dobře vypadat.

Kameného uhlí je tu forka za 7% fl., nevím jestli vid. čísla nebo stříbra; na force je ho asi 24 belíků; švec povídá, že je ho na celou zimu dost; ale dříví k němu a třísky – to asi bude drahé; sáh dříví za 11 fl, to ještě není valné. – Co se piše o moždíři; kdyby tu byl, takbych ho byl nepotřeboval –. Ještě jednou poroučím Lori aby se neopovážila z domu vycházet, já vím proč! Pana Štrobacha že pozdravuji, až přijdu⁴ do Prahy že se uvidíme. P. Trojany taktěž. Však ale není potřeba žádnému říkat proč přijdu; až tam budu, potom ať to vědí. Já všecky líbám a zůstávám upřímný

K. H. Mácha.

Že je Ludvík zdráv jsem tuze povděčen; co říkal P. Dr. Quadrát, jestli tu cestu sem vydrží? jestli se ho ještě neptali, bledějí se ho zeptat. Neb to dítě z jejich přátel nemá žádný ani vidět. V neděli je tu posvícení, a tancovat se bude celé tři dni; já tu ale jen v neděli zůstanu.

⁴ Zde „v ponděli“ jest škrtnuto.

XXXII.

(Bez data, psán 2. listopadu a poslán asi s předešlým.)

Lori!

Warum hast Du Dich unterstanden wider mein Geboth zu handeln, und hinunter zu gehn zu Deinem Vater? Habe ich Dich desswegen zu uns heraufgenommen? – Willst Du zum Schlüsse alles verderben? – Mir ist es ein Leichtes! – Ich nehme meine Kleider, gehe aus Leitmeritz! – Wohin? – wirst du nie erfahren, wenn Du noch einmahl wider meinen Befehl – Befehl sage ich – handelst, und Du siehst mich niemals wieder. – Ich befehle also, streng befehle ich Dir – dass Du nicht aus unserm Hause hinausgehst, nirgends hin, unter keinem, gar keinem Vorwand, nicht zur Messe, nicht zur Beichte, nicht zum Katechismus, nirgends hin; oder – so wahr ein Gott und meine Seele lebt, und bey meinem Leben schwör ich Dir, Du siehst mich niemals wieder. Wenn Du Dich unterstündest, und gingest aus dem Hause zu Deinem Vater oder gar auf die Pfarre oder wohin, so wahr Gott lebt, ich verlasse Dich am Altare. – Du bleibst also immer und immer beym Ludwig, und sollte man Dich irgendwohin haben wollen so sagst Du, Du seyst krank; – ebenso darf Niemand zu Dir kommen – ich zittere noch vor Wuth, wenn ich denke, dass Jemand von den Deinigen da gewesen ist, und den Knaben gesehn hat!! Und wenn ich nach Prag komme, und Du belügst mich nur in eirem Worte, so wahr ich wünsche, dass mein Ludwig lebt, schwöre ich Dir, dass Du mich verloren hast für alle Ewigkeit. Alles bleibt wie es ist, keine Vorbereitung, Nichts, gar Nichts geschieht, bis ich nach Prag komme. Du gehst nicht aus meinem Zimmer! –

Ich komme Montag den 7t nach Prag, Dienstag ist die Vermählung und am Donnerstag fahren wir aus Prag nach Leitmeritz. Zur Vermählung wird Niemand geladen, den ich nicht lade. Ist ausser Deinem Vater Jemand vom Deinen Verwandten in der Kirche, so geh' ich Euch vom Altare weg. Das schwöre ich bey Gott, und dass ich es thun werde, da kennst Du mich.

Igz.

XXXIII.

(Dopis Michala Máchy z Litoměřic rodičům.)

Dne 9. listopadu 1836.

Milí rodičové!

... a doufám že moje novina Vás více nepoleká. Poněvadž zde ještě 2 dny pobytu míním, zasílám Vám prozatím tento list, též smutné zprávy od domácího pána.

Jak dostavník z pevnosti Teresinské po silnici k Litoměřicům vyjížděl, nepokojem trápen, a po jistotě dychtiv, z malého okénka u vozu díval jsem se na domek kde bratr přebýval, nejsou-li okna otevřena. Teprv když jsme blíže přijeli, spatřil jsem u prostředního okna jednu polovici otevřenou; všecka pochybnost o tak kvapné smrti zmizela.

Přišel do domu, běžel jsem, ani se u domácího neohlásiv, nahoru k pokojům bratrovým; bylo zamknuto; klíční dírkou jsem nemohl ničehož vypátrati, co by mne bylo aspoň dost málo upokojilo. Šel jsem dolů k domácím, z jejichž nekonečného žvastání bych se byl snad ničeho nedozvěděl, kdyby jakýsi starý, ale ještě silný, šedými dlouhými vlasy i od několik neděl vousami zarostlý, jednooký muž tu řeč otázkou nebyl přetrhl: „Tento pán jest bratr zemřelého?“ –

Tato otázka mne zalekla; podívav se naň ptám se ho: „Tedy skutečně mrtev?“, „Ano. A já jsem hrobař; přicházím vašeho p. bratra obléknout, a do rakve položit.“ „Není oblečen? Kdy bude pohřeb?“ „Za hodinu, právě se vyzvání.“ Šli jsme nahoru, bratra jsme oblekli, a do rakve na předsíni vložili, na dvůr na máry snesli a přikrovem přikryli. – Lid ze sousedství se začal scházet, též i někteří bratrovi zmámí, pak přišlo dvanáct mistrů rozličných řemesel.

Neohlížejte se na to, proč ne známí, nobrž měšťané mu tu službu prokázali. Domáci mi vypravoval, že u některých byl a je prosil, by čest bratrově mrtvole dali, a ji na hřbitov doprovodili; ale někteří že při tom krčili rameny, to ho omrzelo. Požádal tedy několik svých sousedů, kteří mu to milerádi přislíbili. I mne to více těšilo.

Pak přišel kněz, zpěváci, a množství městského lidu. Po vykonaných obřadech vedl kněz průvod až na půl cesty k hřbitovu; větší díl lidu však šel až na hřbitov. – Hřbitov biskupského okresku jest hned vedle městského, ale liší se značně od sebe; městský hřbitov jest zde jako ve Volšanech náhrobkami a křížemi celý posázen, a biskupský hřbitov má jen asi čtyry kamenné náhrobky, které k východní straně v rohu stojí a velmi staré se býti zdají. Ostatně je skorem prázdný. Hřbitov je od východní k západní straně podlouhlý, a vchod k němu od polední strany. Bratrův hrob je blízko zdi u prostřed na půlnoční straně.

Po pohřbu jsem šel k domácímu pánu, abych slyšel, co mi chtěl před pohřbem vypravovat.

„V neděli minulo čtrnáct dní,“ pravil domácí, „co zde nesmírný oheň vyšel. Bratr váš byl na Radobyly, odkud' vida že hoří, celý unavený přiběhl. U ohně se dával vodou polívat, a po ohni pozdě večer přišel domů celý mokrý a v studeném pokoji se položil spát.

Že by mu po tom ohni bylo co scházelo, nikdy si nestěžoval; až 1. listopadu se přiznal, že nějaký neduh na sobě cítí; každý den jsem mu dal polívku z vína vařit, mimo to si sám ještě

koření přinášel a vařil; v pátek si alej nápoj tak zošklivil, že se zapřísáhl, že do smrti víc takového něco pít nebude. V sobotu ráno po 6té hodině přišel dolů ještě svlečený a řekl, že se nemohl rána dočkat, a že jen dával pozor, brzoli uslyší u nás dvéře zamykat. Žádal hned o lékaře a hojiče: a šel ze dvéří. Však dvéře za sebou ani ne zamknul, okamžitě se vrátil, a prosil pro vše, co nám nejsvětějšího, abychom si popílili a sami lékaře přivedli, že mu je velmi zle. Na to odešel. Moje žena na polo obleknuta, běžela hned pro lékaře a hojiče; a když již po náměstí šli, potkali bratra na cestě k p. právnímu. Privil: že se chce omluvit, že několik dní do písárny nepůjde. Lékař a hojič vidouce na něm, jak velmi bídne vyhlíží, vzali jej hned s sebou zpátky. Když domů přišli, dali jsme mu předepsané líky k užívání pro pocení a také se mu hned muselo zatopit; však co neštěstí nechtělo, dvéře i okna jsme museli otevřít, aby se kouřem nezadusil.

Stěžoval na hroznou palčivost na prsech. Já jsem mu chtěl k posluhování někoho zjednat; ale žádný nechtěl jíti, obávaje se, že má cholera, a že by se nakazil: tedy moje žena se té službě musela sama podrobit. On však jiné služby nežádal, kromě vody k pití; té tolik vypil, že ji sotva nosit stačila, a kdykoliv mu ji zrovna od studně přinesla, přece se mu jen teplá býti zdála. Když jsme se ho ptali: „Má-li tak přílišnou palčivost?“ odpověděl: „Ano, já musím mít plíce již na uhel spálené, a napřed to nemusí míti co pálit, poněvadž to již i v zádech začíná.“ – Každým slova vyřknutím více a více tratil hlas, a sice tak silně, že od půl dne již, když vodu neb něco jiného žádal, jen znamení dával.

K večeru opět přišel hojič, a když viděl, že mu hůře je, radil, aby mu kněz byl přiveden. Já tedy šel pro kněze, prose ho, aby nemocného dříve navštívil. I přijda brzy na to, vešel do pokoje a tázal se ho: „Já jsem duchovní a slyšel jsem, že zde někdo je nemocen, jste vy to?“ Na to se váš bratr obrátil, ani slova nepromluvil. „Žádáte-li“, mluvil kněz dále, „abych vás s Bohem smířil, přijdu se svátostí oltářní a zaopatřím vás?“ Ale váš bratr nedal žádné odpovědi. Kněz odešel.

Dříve však se sám několikrát za ten den vyjádřil: „Já vím, já to cítím, že musím umřít, že mi tenkrát žádné pomoci není!“

Bylo již k desáté hodině, když na mou žádost duchovní opět přišel; však to ani pět minut netrvalo, a kněz zase odešel. Váš bratr, jak z toho patrno, musel býti dobře připraven i spořádán. Moje žena na to vešla do pokoje; a tu ji váš bratr opět žádal, aby pozdravení rodičům i ostatním známým vyřídila, a že žádá, aby syn jeho zkrácen nebyl. Přitom prosil, abychme schvalního posla do Prahy objednali s vyřízenou, že je nemocen, a aby někdo z nich s panem Dr. Q... přišel; kdyby ale dříve zemřel, nežli bychom posla objednali, tu aby se v Praze o jeho smrti nedozvěděli. Ztišil se, žena moje u něho sedíc modlila se na hlas, žádajíc

ho, aby co ona se modlí, on potichmo neb v paměti po ní opakoval. Pohodlně a lehce se posadiv na pravou stranu se od ní odvrátil. As za hodinu viděla moje žena, jak levou rukou, již na boku ležet měl, třikráte svrchní peřinou pohnul.

Žena se ještě pořád modlila; až posléze se k němu nahnula, dívajíc se, zdali bdí nebo spí; začala k němu mluvit – on jí neodpovídal, ona skoumá, zdali dýchá – on ale byl... mrtev. Bez pochyby že to hýbání rukou bylo znamením jeho skonání. Tak tiše, tak lehce skončil, jakž si jeden každý skonati jen přátí může.

Přesvědčena, že jistě mrtev je, zamkla pokoj a přišla dolů. Víc se žádný nahoru ani nepodíval, a tak v té samé postavě v jaké skončil, i na tomž místě jste jej našli.“ Tím dokončil řeč svou. –

Když jsem s hrobníkem k obléknutí bratra do pokoje vstoupil, ležel v peřinách. Přistoupiv k němu, odkryju svrchnici a vidím od žeber až dolů celé tělo zmodralé i zazelenalé; on ležel na pravém boku, pravou ruku podle sebe nataženou, a levou v lokte ohnutou, tak že mu pěst, které obě silně zaťaté měl, na prsou ležela. Ostatně ležel celý rovný.

V jeho kabátě, který jak domácí praví, při ohni měl, a na kterém to dosaváde je znát, jak byl umazaný, našel jsem zlomek básně „Cesta z Čech“, již nepochybně na Radobyly, na jeho poslední procházce složití chtěl (poněvadž je tužkou psaná), hodně zmačkaná, bezpochyby příčinou toho ohně. atd.

Michal V. Mácha.